

Goden van de wind

Bijna altijd staan ze ieder najaar weer voor de deur: najaarsstormen met stevige windstoten, zodat de laatste blaadjes van de bomen waaien. Zo'n storm hoort er eigenlijk gewoon een beetje bij in dit jaargetijde. Wind en lucht: naast water, vuur en aarde van oudsher een van de vier oerelementen. Mysterieuze krachten, die de mensheid al eeuwenlang tot nadenken hebben gestemd. Een oerelement van levensbelang, zeker voor de toekomst.

Bovennatuurlijk

In vroeger tijden – toen de wetenschap voor de meeste natuurverschijnselen nog geen verklaringen had – probeerde men deze op eigen wijze te interpreteren. Zo kon de kracht van de wind in stormen en orkanen mensen bang maken. Om zich geruster te voelen, gingen ze zelf betekenissen geven aan de wind. Betekenissen, die van cultuur tot cultuur verschilden. In oude culturen werden wind en lucht bijna altijd in verband gebracht met het bovennatuurlijke, met de wereld en woonplaats van de goden. Door de wisselvalligheid en de voelbare, maar ongrijpbare werking dacht men altijd dat er hogere machten in het spel waren. Een van de Germaanse goden was Odin, de luchtgod. De Japanse mythologie kent de stormgod Susano en in China werd de wind vereerd als vogelgod. Vayoe was in het oude Perzië de god van de lucht en wind. De verkoelende wind uit de keel van de god Amon waaide destijds in het antieke Egypte. In het oude Griekenland was Aeolus de windgod en speelde de gure noordenwind Boreas een belangrijke rol in de godenwereld. In Mexico associeerde men de wind met Ehecatl, een god met een snavelvormig masker voor zijn gezicht. En in Tibet tenslotte rolt men gebeden op en stopt ze in een gebedsmolentje, waarmee ze door de wind worden meegevoerd naar boven.

Levenskracht

Alles wat leeft, heeft lucht nodig. Je kunt er niet ván leven, maar je hebt het wel nodig óm te leven, alleen en met z'n allen. Lucht doordringt en verbindt onzichtbaar en ongrijpbaar alles wat leeft. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de bijbelse schrijvers in het element lucht een bruikbaar beeld zagen voor Gods geest. Wind en lucht zijn in de bijbel dus zeker niet afwezig. Het Hebreeuwse woord voor geest is 'ruach', waarmee een beweging van lucht wordt aangeduid. We kunnen het vertalen als 'wind' of '(levens)adem'. Al in het oud-testamentische scheppingsverhaal (Genesis 1,2) lezen we dat Gods geest over de wateren zweefde en dat God de mens levensadem in z'n neus blies (Genesis 2, 7). Ook in het Nieuwe Testament vinden we het oerelement terug, bijvoorbeeld in het Pinksterverhaal (Handelingen 2, 2-5), waar wordt verteld dat de leerlingen van Jezus angstig bij elkaar zaten, toen "plotseling uit de hemel een gedruis kwam alsof er een hevige wind opstak".

Lucht, adem en wind zijn ook op andere plaatsen in de bijbel beelden van Gods kracht. Kracht die we zouden kunnen benoemen en beschrijven als 'levenskracht' of 'levensenergie' die door ons heen stroomt en ons in beweging kan zetten.

Vriend en vijand

Wind en lucht zijn voor ons van vitaal belang. Zo kan een verfrissend windje op een warme zomerdag voor wat afkoeling zorgen. Wanneer je de hele dag binnen hebt gezeten, kan het je goed doen buiten een frisse neus te halen. De zee, de duinen: de wind maakt je daar los van het zorgzame bestaan en doet je dromen over toekomst en verleden. We voelen de kracht van de wind als we er in het najaar met de fiets tegenop moeten ploeteren. Hij kan uitgroeien tot een vernietigende kracht wanneer een verwoestende windhoos of orkaan over het land raast en je een veilig heenkomen moet zoeken als de dakpannen je om de oren vliegen, bomen worden losgerukt, rivieren buiten hun oevers treden. Wind kan ook een afscheid symboliseren, wanneer na een crematie de as wordt uitgestrooid of nieuw leven met zich meevoeren, wanneer de zaden door de lucht worden verspreid. Lucht en wind:

symbolen die verwijzen naar een werkelijkheid die we niet direct kunnen pakken of begrijpen. Een werkelijkheid die ons overstijgt, groter en omvattender is dan we kunnen overzien.

Economisch belang

In de loop der eeuwen heeft de wetenschap voor veel natuurverschijnselen een verklaring gevonden. Daarmee zijn weliswaar niet alle angsten weggenomen, maar werden ze ontdaan van mythische elementen en daardoor gekanaliseerd. Anno 2017 zijn de oude goden van de wind wel verdwenen uit ons dagelijks leven. Toch moeten we de economische betekenis van lucht en wind zeker vandaag de dag niet onderschatten. Weliswaar zijn de handelszeilschepen vervangen door motorvaartuigen en draaien veel molens met een elektromotor, maar airconditioning, persluchttechniek en allerlei recreatieve activiteiten zoals kitesurfen, ballonvaren, paragliding, deltavliegen en parachutespringen hebben tegenwoordig een vaste plaats gekregen in het dagelijks leven. En natuurlijk zijn behalve zonnepanelen de vele indrukwekkende windmolens niet alleen al een tijdje op weg naar een gouden toekomst, maar zullen zij ook de broodnodige middelen zijn om de komende generaties van energie te voorzien. Zo worden de moderne goden van de wind onder onze ogen geboren.

Jan Simons

Dit artikel is het eerste van een vierdelige serie over de oerelementen: water, vuur, lucht en aarde.

